

Врз основа на член 15 од Правилата за постапување по приговори и разрешување на спорови („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 106/20), Регулаторната комисија за енергетика и водни услуги на Република Северна Македонија на седница одржана на 23 јули 2020 година донесе

РЕШЕНИЕ

1. Приговорот на ДТУ ЛАРС ДООЕЛ Штип поради спречување на право на избор на снабдувач по сопствена волја бр. 09-1261/1 од 22 мај 2020 година, СЕ УСВОЈУВА.
2. СЕ ЗАДОЛЖУВА ЕДС АД Скопје да ја потпише Изјавата за префрлување на член на балансна група и да ја достави до ЕВН Македонија Електроснабдување ДООЕЛ Скопје во рок од 5 дена од приемот на ова Решение.
3. Ова решение влегува во сила со денот на донесувањето, а се објавува на веб-страницата на Регулаторната комисија за енергетика и водни услуги на Република Северна Македонија.

Образложение

ДТУ ЛАРС ДООЕЛ Штип (во понатамошниот текст: ЛАРС) на 22 мај 2020 година до Регулаторната комисија за енергетика и водни услуги на Република Северна Македонија (во понатамошниот текст: Регулаторна комисија за енергетика), достави Приговор поради спречување на право на избор на снабдувач по сопствена волја, поднесен против ДТУ ЕДС АД Скопје (во понатамошниот текст: ЕДС), заведен во архивата на Регулаторната комисија за енергетика под бр. 09-1261/1 од 22 мај 2020 година.

Кон приговорот беше приложена следната документација:

- Договор за купопродажба на електрична енергија бр. 03-122/1 од 13 април 2020 година, склучен помеѓу ЛАРС и ЕВН Македонија Електроснабдување ДООЕЛ Скопје.
- Договор за снабдување со електрична енергија бр. 07-2132 од 24 април 2020 година, склучен помеѓу ЛАРС и ЕВН Македонија Електроснабдување ДООЕЛ Скопје.

На 4 јуни 2020 година Регулаторната комисија за енергетика го препрати Приговорот до ЕДС на одговор, по што на 19 јуни 2020 година беше доставен одговор со следните прилози:

- Понуда за снабдување со електрична енергија од 8 јули 2019 година издадена од ЕДС за ЛАРС
- Договор за испорака на електрична енергија бр. 03-319 од 12 јули 2019 година склучен помеѓу ЕДС и ЛАРС
- Барање за регистрирање на балансно одговорна страна и балансна група поднесено од ЕДС до МЕПСО АД Скопје

На 25 јуни 2020 година беше одржан состанок преку конференциска врска од страна на Регулаторната комисија за енергетика на која присуствуваа претставници од ЕВН Македонија Електроснабдување ДООЕЛ Скопје (во понатамошниот текст: ЕВН Електроснабдување), ЛАРС и ЕДС.

Согласно заклучокот од состанокот, Регулаторната комисија за енергетика на 26 јуни од ЕДС побара да се достави примерок од Договорот за снабдување со електрична енергија склучен помеѓу ЕДС и ЛАРС, со важност заклучно со 31 јули 2019 година, при што на 1 јули 2020 година беше доставен побараниот договор.

Потоа, на 30 јуни 2020 година од страна на Електроснабдување беше доставено Мислење согласно претходно одржаниот состанок.

На 14 јули 2020 година, на барање на Регулаторната комисија за енергетика, од страна на ЛАРС беше препратен примерок од електронска комуникација помеѓу ЛАРС и ЕДС која се одвивала во периодот од 29ти до 30ти април 2020 година.

Регулаторната комисија за енергетика, врз основа на наводите истакнати во доставените поднесоци и ставовите искажани на конференциската врска како и врз основа на приложените докази утврди дека приговорот на ЛАРС е основан.

Согласно член 106 ставови (1) и (2) од Законот за енергетика* („Службен весник на Република Македонија“ бр. 96/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 96/19) секој потрошувач на електрична енергија може по сопствен избор да се снабдува со електрична енергија од снабдувач, во согласност со условите утврдени во Законот за енергетика* и правилата за снабдување со електрична енергија. По исклучок од став (1), потрошувачите коишто ги исполнуваат условите за самостојно учество на пазарот на електрична енергија можат да набавуваат електрична енергија и од трговци или производители на електрична енергија. Базирајќи се на овие одредби, ЛАРС како потрошувач на електрична енергија и ЕДС, како снабдувач со електрична енергија, склучиле договор за снабдување со електрична енергија на 5 февруари 2019 година којшто е со времетраење од 1 август 2018 година до 31 јули 2019 година. Уште во оваа фаза не е постапено согласно член 3 став (1) од Правилата за снабдување со електрична енергија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 172/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.138/19) според кој договор за снабдување со електрична енергија е договор склучен во писмена форма, како и член 27 став (2) според кој Договорот за снабдување отпочнува да се применува на првиот ден од периодот по отчитување на мерниот уред што следи по денот на склучување на договорот, а до тој ден снабдувањето на потрошувачот го врши постојниот снабдувач по цени, на начин и под услови утврдени во договорот кој што е раскинат.

ЛАРС во текот на 2019 година се стекна со лиценци за производство на електрична енергија од фотонапонски електроцентрали „Ларс Драгоево“ со инсталирана моќност од 266 kW и „Ларс 93“ со инсталирана моќност од 93,15 kW. Поради ова, со двете мерни места кај овие фотонапонски електроцентрали, ЛАРС, како производител на електрична енергија станува учесник на пазарот на електрична енергија.

Согласно член 13 став (3) од Правилата за снабдување со електрична енергија со договорот за снабдување може да се предвиди дека во случај кога потрошувачот во рок од 20 дена пред истекот на договорот не се произнесе дека има намера да го прекине договорот или да склучи нов договор, а снабдувачот не го прекинал снабдувањето, ќе се смета дека договорот продолжил да се применува за ист период за кој што бил склучен договорот чие што важење престанало, се до негово раскинување по барање на потрошувачот, освен ако договорот не е склучен со снабдувачот во краен случај. Во овој случај треба да се има предвид дека во мерните точки во коишто ЛАРС станал учесник на пазарот на електрична енергија, повеќе не може да се примени оваа одредба со оглед дека станува збор за договор за снабдување, односно испорака на електрична енергија, помеѓу двајца учесници на пазарот на електрична енергија, снабдувач и производител на електрична енергија за сопствените потреби. ЛАРС за фотонапонската електроцентрала „Ларс 93“ е регистриран учесник на пазарот на електрична енергија, а одлуката за преземање на балансна одговорност од страна на ЕДС донесена од МЕМО ДООЕЛ Скопје за ова мерно место, којашто е донесена на 10 јули 2019 година и е со важност од 13 јули 2019 година до 31 јули 2020 година. Во овој случај не беше доставен доказ до Регулаторната комисија за енергетика дека има склучено билатерален договор помеѓу двајца учесници на пазарот на електрична енергија. Истото се однесува и за мерното место на фотонапонската електроцентрала „Ларс Драгоево“ за кое што ЕДС презема балансна одговорност со важност до 31 јули 2020 година

Договорот за снабдување склучен помеѓу Ларс и ЕДС на 5 февруари 2019 година е со времетраење од 1 август 2018 година до 31 јули 2019 година и во истиот не се предвидени одредби дека ќе важи за истиот период за кој е склучен како што предвидува член 13 став (3) од Правилата за снабдување со електрична енергија. Овој договор престанал, по што следела понуда од ЕДС за која ЛАРС не се изјаснил дали ја прифаќа или не, но де факто страните применувале некакви договорни обврски врз основа на усмен договор и согласно Законот за облигационите односи.

Членот 65 од Законот за облигациони односи предвидува дека договорот за чие склучување се бара писмена форма се смета за полноважен иако не е склучен во таа форма ако договорните страни ги

извршиле, во целост или во поголем дел, обврските што настануваат од него, освен ако од целта поради која е пропишана формата очигледно не произлегува нешто друго.

Член 122 став (1) од Законот за облигациони односи утврдува дека ако по склучувањето на договорот настапат околности што го отежнуваат исполнувањето на обврската на едната страна или ако поради нив не може да се оствари целта на договорот, а во едниот и во другиот случај во таа мера што е очигледно дека договорот повеќе не им одговара на очекувањата на договорните страни и дека според општото мислење би било несправедливо, да се одржи во сила таков каков што е, страната на која и е отежнато исполнувањето на обврската, односно страната која што поради променетите околности не може да ја оствари целта на договорот може да бара договорот да се раскине. Ставот (4) утврдува дека договорот нема да се раскине ако другата страна понуди или се согласи соодветните услови од договорот да се изменат справедливо.

Од дискусиите на конференциската врска произлезе дека на ЛАРС му се понудени значително подобри услови од страна на ЕВН Електроснабдување, што може да се види од понудата за снабдување со електрична енергија којашто е составен дел од Договорот за снабдување со електрична енергија бр. 07-2132 од 24 април 2020 година, склучен помеѓу ЛАРС и ЕВН Електроснабдување. Исто така понудени се подобри услови и од ЕДС но со одложена примена од неколку месеци. На конференциската врска јасно беше искажана волјата на ЛАРС за отпочнување со примена на договорите склучени со ЕВН Електроснабдување.

ЕДС не ја потпишал изјавата за префрлување од една во друга балансна група согласно член 63 став (2) точка 2) од Правилата за балансирање на електроенергетскиот систем („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 179/19, 242/19 и 49/20) и со тоа ЛАРС не бил во можност да биде член на балансна група по сопствен избор. На ова му претходела електронска комуникација помеѓу ЛАРС и ЕДС (на увид на Регулаторната комисија за енергетика доставени мејлови од 29 и 30 април 2020 година) од која може да се види дека ЕДС му предочува на ЛАРС дека изборот на снабдувач/балансино одговорна страна е дискреционо право на ЛАРС и дека ЕДС ќе го почитува, но дека предлага да се испочитува договорот до 31 јули 2020 година затоа што ЕДС ја има набавено потребната количина за испорака на електрична енергија за ЛАРС согласно изразената волја за продолжување на соработката, односно во отсуство на искажано неприфаќање на новите услови во понудата од 2019 година. Исто така ЕДС укажува дека предвременото раскинување на договорот е можно, повлекува редуфинирање на досега издадените фактури за досега потрошената енергија согласно членот 9 од договорот. ЛАРС согласно комуникацијата е на ставот дека нема потпишан договор со ЕДС и дека не треба да подлежи на финаиски импликации за предвремено раскинување на договорот.

Во членот 79 од Законот за енергетика* е уредено дека секој од учесниците на пазарот на електрична енергија од членот 69 став (1), освен операторот на пазарот на електрична енергија, има балансна одговорност.

Во членот 3 точка 5) од Законот за енергетика*, „балансираната одговорност“, во смисла на секторот електрична енергија, се дефинира како одговорност на учесниците на пазарот на електрична енергија во однос на производството, потрошувачката и/или трансакциите со електрична енергија, во согласност со прифатените физички распореди (номинации), и финансиската одговорност кон операторот на електропреносниот систем за било какво отстапување и ако е потребно, за порамнување на отстапувањата (дебалансите). Со цел да се оптимизира финансиската одговорност на отстапувањата према операторот на електропреносниот систем учесниците на пазарот на електрична енергија може да се соединуваат во балансни групи при што еден член на балансираната група ја презема целосната балансна одговорност и претставува балансно одговорна страна. Балансно одговорната страна согласно член 3 точка 6) од Законот за енергетика* е учесник на пазарот на електрична енергија, или негов избран претставник, кој презема балансна одговорност и доставува физички распореди (номинации) за балансираната група во согласност со нивните меѓусебни договорни обврски, и е одговорен за дебалансиите кон операторот на електропреносниот систем.

Согласно членот 62 ставовите (2) и (4) од Правилата за балансирање на електроенергетскиот систем учесникот на пазарот на електрична енергија може да се придружи на балансна група по негов избор и

може да биде член само на една балансна група. Односот помеѓу балансно одговорната страна и членовите на балансната група се уредуваат со меѓусебни договори како што е уредено во член 3 точка 6) од Законот за енергетика*.

Согласно член 63 став (1) точка 3) од Правилата за балансирање на електроенергетскиот систем, член на балансна група може да отпочне постапка за промена на балансната група со поднесување на Барање за промена на балансната група коешто се доставува до операторот на пазарот на електрична енергија во случај на предлог на член на балансна група. Во став (2) точка 2) од истиот член е уредено дека во ваков случај учесникот на пазарот доставува изјава потпишана од балансно одговорната страна од која се истапува и од балансно одговорната страна кон која се пристапува.

На 19 мај 2020 година ЕДС електронски се обрати до Регулаторната комисија за енергетика и го наведе следното:

ЛАРС има неоспорно право да одбере снабдувач/трговец по свое убедување, но исто така има обврска договореното со одбраниот снабдувач/трговец да го испочитува до крај.

Исто така и ЕДС има права и обврски од кои обврските ги почитува целосно, и очекува правата исто така да му бидат заштитени – односно, ЛАРС да ги испочитува своите обврски кон ЕДС до крај.

Во мејлот ЕДС го констатираше следното:

1. ЛАРС има договор за снабдување со ЕДС до 31 јули 2020 година; ЛАРС има договор за откуп на вишокот произведена електрична енергија од нивната фотоволтаична централа со ЕДС до 31 јули 2020 година; ЛАРС има потпишана изјава за учество во балансната група на ЕДС до 31 јули 2020 година.
2. Членот 63, од Правилата за балансирање на електроенергетскиот систем предвидува заедничка изјава на двата БОС-а за пренесување на балансната одговорност на учесник на пазарот но членот 63 не инсистира на предвременно раскинување на претходно склучените договори и нивно непочитување. Членот 63 обезбедува можност, но не наметнува обврска за потпишување заедничка изјава.

Понатаму, ЕДС на 1 јули 2020 година до Регулаторната комисија за енергетика достави мејл со којшто наведе дека согласно членот 63 од Правилата за балансирање на електроенергетскиот систем, постојната балансно одговорна страна на предлог на пазарен учесник за префрлање од една во друга балансна група, нема обврска да се согласи со предлогот и да ја потпише изјавата, а пазарниот учесник има право да купува преку балансната група на постојната балансно одговорна страна енергија и од трета страна откако третата страна ќе номинира трансакција. Според тоа ЕДС не ги ограничува ЛАРС да купуваат енергија и од друг трговец.

Во врска со ваквото тврдење на ЕДС, од доставената документација не може да се констатира дека ЛАРС и ЕДС имаат склучен договор за снабдување со оглед дека и ЛАРС со мејлот од 30 април 2020 година го потврдува истото, а и таков договор не беше доставен до Регулаторната комисија за енергетика. Согласно член 27 од Правилата за пазар на електрична енергија пазарот на билатерални договори ги вклучува договорите директно склучени од учесниците на пазарот, вклучувајќи го увозот и извозот на електрична енергија. Во истиот член во ставот (3) е уредено дека страните во билатералниот договор ги пријавуваат до операторот на пазарот на електрична енергија сите склучени договори како и промени на договорите во тековниот месец, до 15-ти во наредниот месец. Овде се поставува прашањето како ЕДС го пријавил договорот со ЛАРС во услови кога двете страни не успеаја да достават потпишан договор до Регулаторната комисија за енергетика.

Изборот на снабдувач со електрична енергија, односно изборот на балансна група во којашто ќе членува учесникот на пазарот или самостојно ќе ја преземе на балансна одговорност е право учесниците на пазарот на електрична енергија, им е дадено со Законот за енергетика*.

Согласно член 18 став (4) од Правилата за пазар на електрична енергија учесник на пазарот може да има само една виртуелна мерна точка. Оттука ЛАРС како регистриран учесник на пазарот може самостојно да биде балансно одговорна страна или да ја пренесе балансната одговорност на друг учесник на пазарот по негов избор и да се приклучи кон неговата балансна група. Согласно член 96 став (2) од Правилата за балансирање на електроенергетскиот систем во физичките распореди што балансно одговорната страна ги доставува до операторот на електропреносниот систем и операторот на пазарот

на електрична енергија, треба да се прикажат трансакциите од билатералните договори на сите членки на балансната група, одделно за електричната енергија што се внесува во точките на прием, односно продажбата на електрична енергија и електричната енергија што се презема во точките на испорака, односно купувањето на електрична енергија. Во ставот (5) од истиот член е уредено дека секој доставен и хармонизиран физички распоред, се смета дека е заснован на потпишан билатерален договор.

ЕДС, во мејлот од 19 мај 2020 година, наведува дека неспорно е правото на ЛАРС за избор на снабдувач/трговец но исто така има обврска договореното со одбраниот снабдувач/трговец да го испочитува до крај. Регулаторната комисија за енергетика смета дека ваквиот пристап е фер, меѓутоа согласно Законот за енергетика* и подзаконските акти донесени врз основа на овој закон неспорно е правото на учесниците на пазарот да ги договараат меѓусебните односи како за предвременно раскинување на договорите од двете страни така и за последиците од истото. Во оваа насока е и член 17 од Правилата за снабдување со електрична енергија според кој потрошувачот може предвреме да го раскине договорот за снабдување со однапред утврден рок на известување.

ЕДС во мејловите од 19 мај 2020 година и 1 јули 2020 година наведува дека во член 63 од Правилата за балансирање на електроенергетскиот систем не стои обврска за потпишување на заедничка изјава. Тоа е така затоа што правото на секој учесник на пазарот на електрична енергија да биде член во балансна група по сопствен избор е право коешто произлегува од Законот за енергетика* а дополнително експлицитно наведено во член 62 став (2) од Правилата за балансирање на електроенергетскиот систем. Потпишувањето на заедничката изјава е во насока на известување операторот на пазарот на електрична енергија дека двете балансно одговорни страни на балансните групи се известени за промените коишто ќе настанат. Тоа може да се види и од самиот член 63 став (1) од Правилата за балансирање на електроенергетскиот систем, каде што е уредено во кои случаи член на балансна група може да отпочне промена на балансна група, а тоа во секој случај не е само по истекување на договорот за балансна одговорност и истекување на изјавата за членство во балансна група, туку и на предлог на членот во балансната група. Во прилог на оваа констатација на Регулаторната комисија за енергетика оди и фактот дека во членот 64 од Правилата за балансирање на електроенергетскиот систем на балансно одговорната страна и се дава право да исклучи член од балансната група.

Регулаторната комисија за енергетика согласно своите со закон утврдени надлежности нема ингеренции во регулирањето на должничко доверителските односи коишто би настанале при преминување од една кон друга балансна група.

Правилата за балансирање на електроенергетскиот систем се влезени во сила на 28 јули 2019 година, а отпочнаа да се применуваат од 1 јануари 2020 година, што значи дека согласно предметните Правилата за балансирање на електроенергетскиот систем страните не постапиле, односно помеѓу странките не е склучен писмен билатерален договор во делот на снабдувањето на учесникот на пазар.

Согласно член 62 од Правилата за балансирање учесникот на пазарот може да се придружи на балансна група по негов избор.

Согласно член 63 од Правилата за балансирање член на балансна група може да отпочне постапка за промена на балансната група со поднесување на барање за промена на балансната група до операторот на пазарот на електрична енергија, меѓу другото, на предлог на член на балансна група, при што кон барањето се доставува заедничка изјава потпишана од балансно одговорната страна на страната од која се истапува и од балансно одговорната страна на страната кон која се пристапува.

Регулаторната комисија за енергетика врз основа на фактичката состојба во отсуство на писмен договор, во кој би се уредиле и други договорни односи како начин на раскинување на договор, одговорности за страните и слично, ценеше дека за сите недоговорени одредби се применуваат Законот за енергетика*, Правилата за пазар на електрична енергија, Правилата за снабдување со електрична енергија, Правилата за балансирање на електроенергетскиот систем и Законот за облигационите односи.

Имајќи го предвид горенаведеното се одлучи како во диспозитивот на ова решение.

ПРАВНА ПОУКА: Против ова решение може да се поведе управен спор пред Управен суд на Република Македонија во рок од 30 дена од денот на приемот на истото.

бр. 09-1261/5
23 јули 2020 година

ПРЕТСЕДАТЕЛ
на Регулаторната комисија за енергетика и
водни услуги на Република Северна Македонија
Марко Бислимоски